

KISZIDÁNY

Kiszidány Roggendorf

TELEPÜLÉSKÉPIARCULATIKÉZIKÖNYV
2017.12.18.

65/2017. (XII.18.) sz. határozattal elfogadva

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés

2. Kiszsidány bemutatása

Általános településképi, településkarakter

3. Örökségünk

a településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők

4. Településképi szempontból meghatározó területek Kiszsidányban

eltérő karakterű területek lehatárolása, a településképi, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával

Átalakuló, új településrész

Gazdasági zóna

Beépítésre nem szánt terület

5. Ajánlások

a településképi minőségi formálásra vonatkozó ajánlások, építészeti útmutató:

Telepítés

Terepalakítás

Magasság

Tetőhajlásszög

Tetőforma

Szín Tornácok

Ajtók, ablakok

Homlokzatképzés, anyaghasználat

Részletek

Kerítések, térfalak

Kertek

Közterületek településképi útmutatója:

Utcák

Közterek, közparkok, közkertek

6. Példák épületek, épített részletek

épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés), kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása

7. Példák sajátos építményfajták

sajátos építményfajták, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések

BEVEZETÉS

1

Kiszsídány nyugodt, csendes, élhető lakóhelye az itt élő 93 fős népességnek.

Az arculati kézikönyv többek között ahhoz nyújt segítséget, hogy hagyományainkból építkezve együtt formálhassunk Kiszsídány község jövőbeni képét, megőrizve az eddigi eredményeket is.

Mária szobor a templomkertben

A kézikönyv segítség kíván lenni: a település bemutatásával, az értékek megismertetésével és az útmutató résszel tárja fel az épített környezet szépségeit.

Bevezeti az olvasót az építészeti értékek tárházába, hogy olyan házat tudjon építeni, ami valódi büszkeséggel töltheti el, és a település képéhez illeszkedik, azt ízléssel viszi tovább.

Az ajánlások nem tekinthetők kötelező jellegűnek, a céljuk nem a tervezési szabadság megkurtítása, uniformizálása, hanem éppen a valós értékek megismertetése, a sokféle izgalmas lehetőség feltárása. Az unalomig másolt, giccses, sokszor import klónok helyett a település karakteréhez illeszkedő választási lehetőségek bemutatása, a nem diktált, hanem valódi szabadság megismertetése. A kézikönyv nem egy merev, lezárt egész, hanem nyílt, folyamatos hozzászólást és változtatást lehetővé tevő kezdeményezés kíván lenni, ahogy a település története sem befejezett, hanem folyamatosan továbbbíródik. Ezért, ha újabb szép ház születik, az bekerülhet, sőt be is kell, hogy kerüljön a könyvbe, hogy ezáltal büszke lehessen rá építtetője, tervezője, kivitelezője és a település egyaránt.

Egy ház elválaszthatatlan kapcsolatban van környezetével, szomszédaival, településével. Valódi gyümölcse pedig csak annak a kapcsolatnak van, ahol a felek egymást megismerik, szeretik és békében élnek egymással. Igaz ez az emberi kapcsolatokról a zenén át egészen épített környezetünkig.

KISZSIDÁNY BEMUTATÁSA

2

Kiszsídány, Vas megye északi szegletében, az Alpokalján fekszik. A község a Horvátzsídány-Csepreg országútról leágazó Fő utca mentén települt német ajkú település. A település területe a Keleti-Alpok előterében a Magyar-Alpok lábánál fekszik, ill. annak hegyláb felszínének tekinthető részén. A Vasi-dombság kistájcsoporthoz tartozó terület erősen hullámos felszínű. A település nyugati oldalán van a méltán híres forrása, amely messzi tájakról is vonzza a látogatókat. A település szerkezetét alapvetően a Boldogasszony-patak völgye határozza meg. A patak mentét és az oda vezető vízfolyást követi a település egyszerű utcahálózata és egyben felfűzi a település legfontosabb látnivalóit.

A harangtorony dél felől

Kiszsídány első írásos említése 1225-ből származik. Az Árpád-korban a falu fölött kisebb nemesi vár létesült, melynek sáncmaradványai még megtalálhatók. A XVIII. században német telepesek érkeztek a faluba, kiknek leszármazottai ma is zömmel a község lakosai.

A község lakott területe az elmúlt időszak is megőrizte azt a területi kiterjedtséget, mely korábban is a község ismérve volt.

A községben sok ház épült át az elmúlt évtizedekben kocka épületté. Megváltoztatták az utcaképet a házak nyíláskiosztásának megbontásával (hármass ablak), valamint a különféle toldalékokkal.

Eltűnt az elmúlt időszakban az a pajtasor is mely a települést szegélyezte és szinte minden kert hátsó felében egykor megtalálható volt. Ma már csak egy-kettőt találunk.

A település Fő utcájának beépítése a fejlődési folyamatok szép lenyomatát őrzi. Az oldalhatáron álló épületek a gazdák anyagi erejének emelkedése és a német polgárosodó építészeti hagyományokhoz illeszkedő zárt sorú beépítésbe fordult át. Megjelent a telek mindkét oldalán a lakóház, vagy terménytároló. Az akkori családi életvitel mellett kis telken népes család talált otthonra, akár több generáció is egy fedél alatt élt.

Jellegzetes a domborzati adottságokhoz illeszkedő beépítést találunk a Fő utca DNy-i végén a forrás felé vezető út mentén. Itt oldalhatáros beépítés jött létre, mely a domboldalra felkúszva, alápincézve őrzi a település múltját.

Kiszsídány község a nyugati határ mentén, Horvátzsídány szomszédságában, változatos domborzati felszínen található.

Természetföldrajzi adottságok

A település területe a Kőszegi hegység illetve a Keleti-Alpok előterében , annak enyhén tagolt hegyláb felszín területén fekszik.

A Magyar-Alpok előterének hegyláb felszín területét középső pliocénkori agyagos, homokos, kavicsos üledékek fedik, melyet a Répce mellékfolyásainak eróziós völgyei tagolnak.

A Vasi-dombság kistájcsoporton belül a Kőszeg-hegylája területére eső település domborzatának felszíne így enyhe (1-3°) lejtésű és közepes (100-150 m) reliefenergiájú, területi kategóriába tartozik.

Geomorfológia, talajadottságok:

A fenti kistáj lehordási területén a középső pliocénkori üledékeken zömében gyenge minőségű anyagbemosódásos barna erdőtalajok alakultak ki.

A talajok mechanikai összetételére az agyagos vályog, valamint az agyagtartalomtól függő jobb, vagy gyengébb vízvezető, víztárazó képesség jellemző.

A közepes mértékben erodált terület talajai zömmel a nem karbonátos, gyengébb, VIII. talajminőségi osztályba tartoznak.

Éghajlat

A kistáj éghajlatára az Alpok közelsége miatt a kiegyenlítettség és a magas csapadékmennyiség jellemző. Az évi hőmérséklet ingadozás mérsékelten kontinentális jellegű. A tél viszonylag enyhe, a nyár hűvös és csapadékos. Az évi középhőmérséklet 9,0-9,5 °C. A kitavaszosodás viszonylag későn kezdődik. Jellemző az évi 65 %- körüli borultság. A napsütéses órák száma éves szinten 1850-1900 óra/év közötti - viszonylag nem túl magas. Az Alpok keleti előterében a főn hatása is érezhető, ami az enyhe télben és viszonylag kisebb borultságban jut kifejezésre. Az csapadék évi mennyiség 700-750 mm közötti. Eloszlására jellemző, hogy a minimum januárban, míg a maximum júliusban figyelhető meg. Tenyészidőszaki csapadék mennyisége így 400-425 mm közt alakul. Az uralkodó szélirány az Alpok elterelő hatása miatt az É-i.

Vízrajz

A település területe vízrajzilag a Répce vízgyűjtő területéhez tartozik. A Répce településen is átfolyó legjelentősebb jobb parti mellékvízfolyása a Boldogasszony-patak. A település területét érintő másik két vízfolyás az Ablánc és Fenyves-patak is a Répce mellékfolyásai és valamennyi társulati kezelésű kisvízfolyás.

Növényföldrajz

Növényföldrajzilag a térség a Pannóniai flóratartomány átmeneti flóraidéke (Praenoricum), vasi-alpokaljai flórajárásnak (Castriferreicum) flórajárásba tartozik. Valamikor a térséget nagy összefüggő erdőterületek borították. A területet erdősültsége ma is számottevő. Természetes erdőtársulásai a gyertyános-tölgyesek (Quercus robori - Carpinetum), lombelegyes és elegytelen erdei fenyvesek, melybe helyenként luc és vörösfenyő is keveredik. Zonális erdőtársulás a lombelegyes erdei fenyves, melyben kisebb arányban szubmediterrán fajok: molyhos tölgy (Quercus pubescens), szelídgesztenye (Castanea satina) és fürtös gyöngyike (Muscari neglectum) is előfordulnak.

A patak völgyeket gyertyános égerligetek (Aegopodio-Alnetum) szegélyezi legtöbb helyen.

A következőkben először bemutatunk egy válogatást az épületekből, amelyek sajátos értéküknel fogva már hosszabb ideje Kiszsidány identitását erősítik. Az építészeti előírások szem előtt tartásával elérhető, hogy az új építésű házak ne idegenként, hanem ismerősként jelenjenek meg a többi ház között, így segítsék Kiszsidány karakterének őrzését, és tovább formálják azt. A legutóbbi időkben épült sikeres példák illusztrálják, milyen megoldások segíthetik az előbbiekben megfogalmazott vágy megvalósulását.

ÖRÖKSÉGÜNK

a településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők

3

A településen országos védettségű műemlék épület nincs.

Kiszsidányban két felekezet található. A római katolikus templom az országút mellé épült és Szűz Mária neve titulusú.

A templom helyi védelem alatt áll. Környezete parkosított.

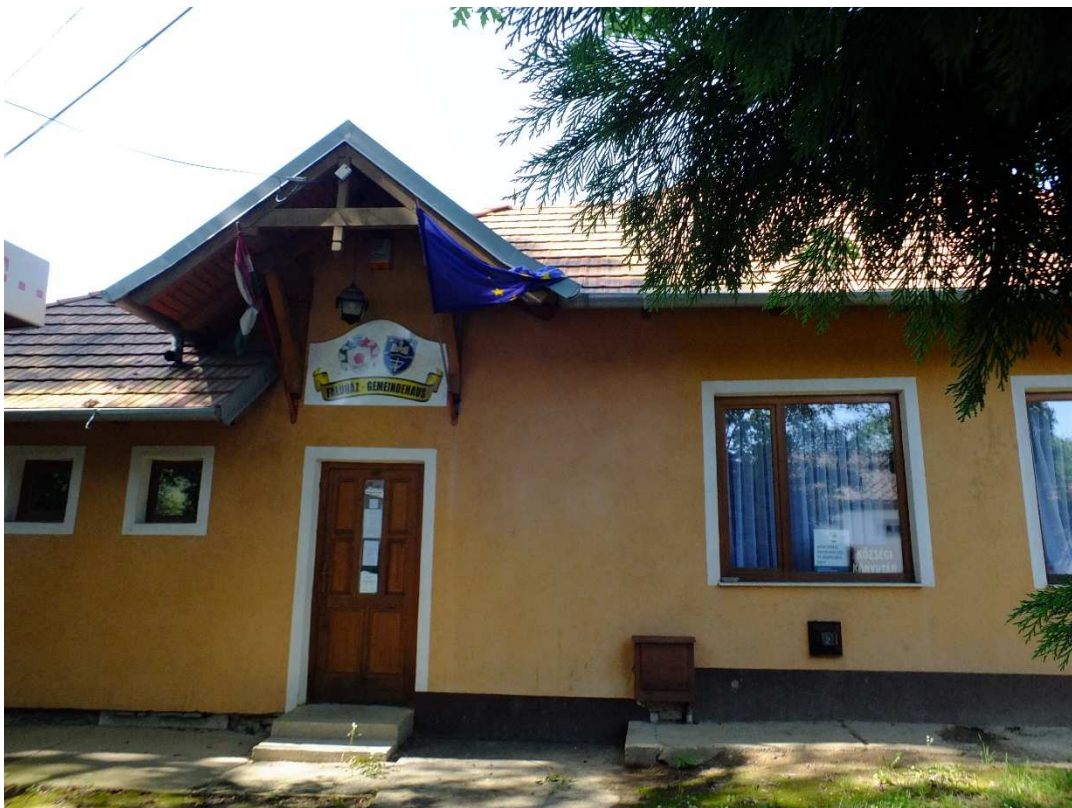

Az evangélikus harangláb a Fő utca mentén épült 1926-ban.

A Fő utca végén áll a Kiszsidányi Evangélikus Leányegyházközség imaháza. Jelenleg felújítás alatt áll. Az épület eredetileg iskolának és tanítólakásnak épült. A jövőben kiegészül közösségi funkciókkal is.

Az Községháza épülete a katolikus templom mellett található. Korszerűsítésére a közelmúltban került sor.

TELEPÜLÉSKÉPI SZEMPONTBÓL MEGHATÁROZÓ TERÜLETEK

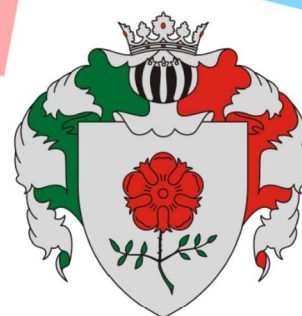
eltérő karakterű területek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával

4

TELEPÜLÉSRESZEK

- Átalakuló vagy új településrész
- Zöldterület
- Gazdasági zóna
- Vízfolyás, árok

KISZIDÁNY

Kiszidány

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV
BELTERÜLET

HAGYOMÁNYOS ÉPÜLET TÍPUSOK

A község lakóépületeinek három típusát figyelhetjük meg. A népi építészeti hagyományokat követően két épülettípust lehet megkülönböztetni. Az egyik az oldalhatáron álló tornácos, utcára két ablakkal, jellemzően oromfallal vagy kontyolt tetővel forduló lakóház, amely az északi telekhatár mentén áll és az udvar irányában hosszan elnyúlik a gazdasági épületekkel egyetemben.

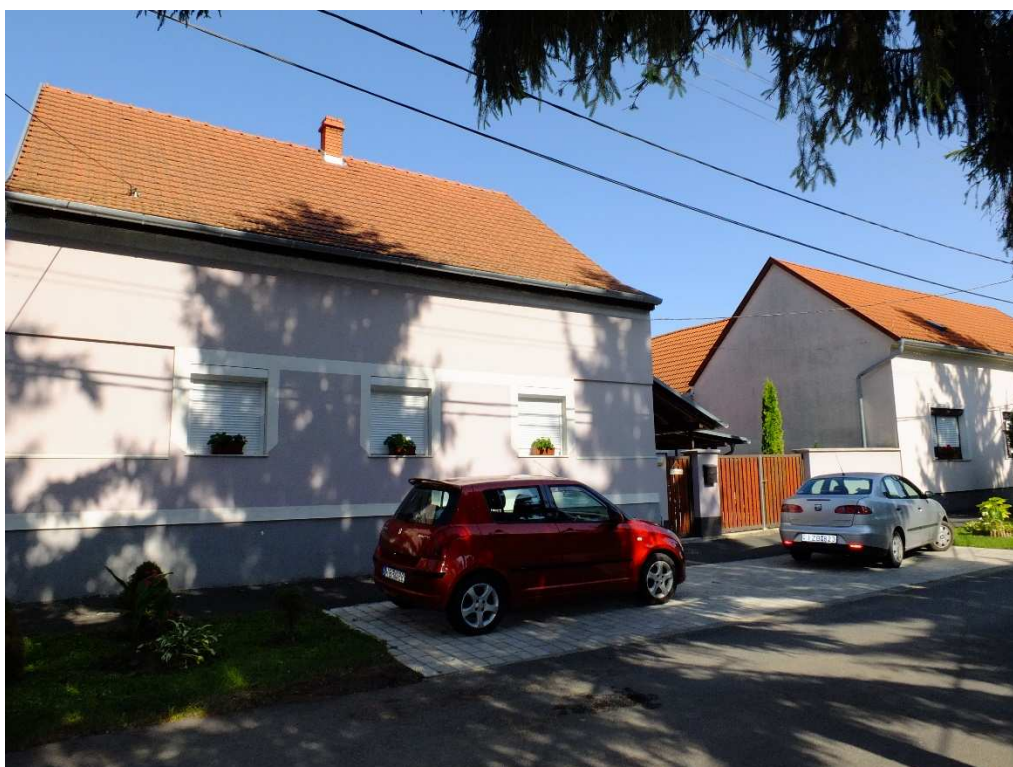

Fő utca 28. hsz

Gyakran előfordult, hogy a lakóházat az utca felőli helyiségekkel bővítették és az épület oldalhatáros kialakításról "L" alakban befordult az utcavonalon.

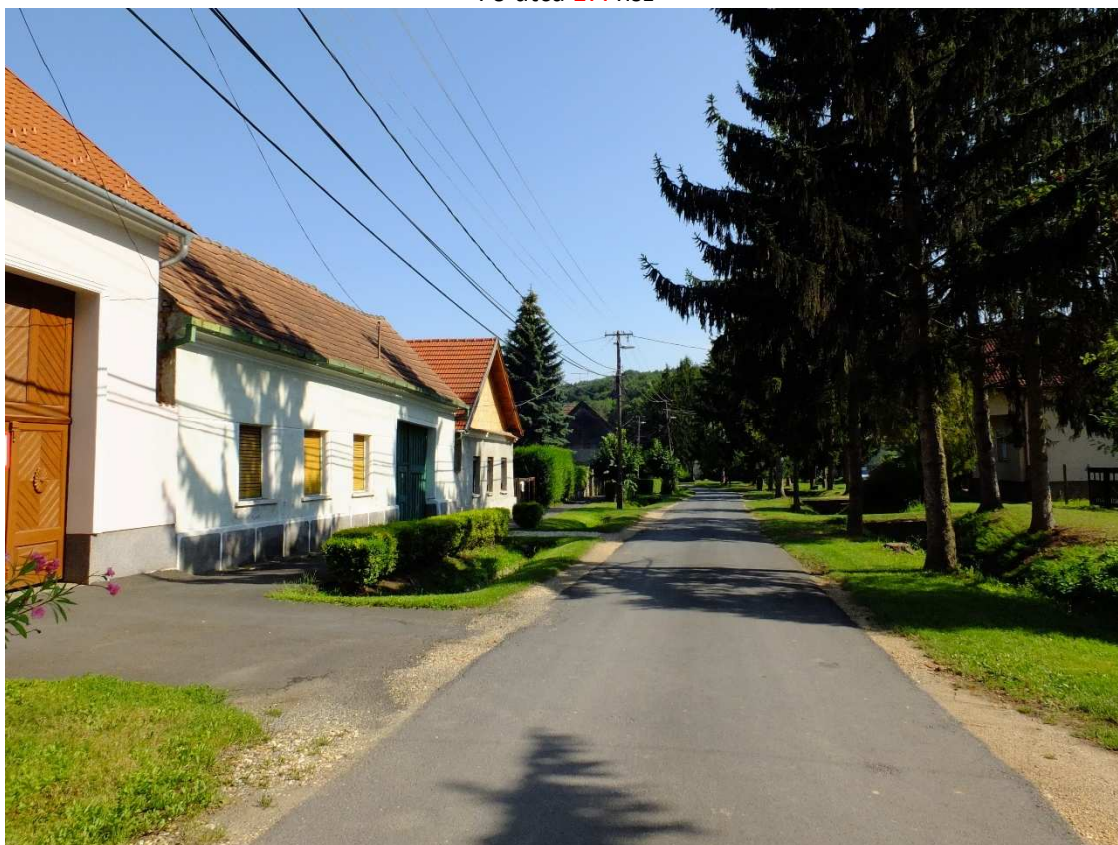
Fő utca 7. hsz

A második típus a zárt sorú lakóház. A kapuáthajtó mellett egyik oldalt lakóház, másik oldalon a gazdasági épület kapott helyet.

Fő utca 17. hsz

Fő utca 11. hsz.

ÁTALAKULÓ ÉS ÚJ TELEPÜLÉSRÉSZ

A területen régi, esetleg összevont, vagy újonnan kialakított telkeken jellemzően oldalhatáros, zárt sorú és újabban a szélesebb építési helyet kihasználó szabadon álló beépítést kell alkalmaznunk. Az utcára merőleges és az utca tengelyével párhuzamos fő-tetőgerinc megoldások egyaránt előfordulnak. A klasszikus fésűs avagy oldalhatáros beépítésű, régebbi porták utcára merőleges tetőkialakítással bírnak, míg az utca felől zárt sorúan beforduló, "L" alakú vagy teljesen zárt sorú épületek tetőkialakítása utcával párhuzamos. A tető hajlásszögének 30-45 fok közöttit érdemes választani. Így nem árnyékoljuk le a saját és szomszédunk kertjét, gazdaságosan kihasználható geometriájú tetőtér alakul ki, valamint a déli tetőfelületre épített napelemek a lehető leghatékonyabban tudnak működni. A településkép egységességét őrizni segít, ha a ház oromzattal, vagy csonka kontyolt, vagy kontyolt tetővel fordul az utca felé. Kiszidányban kerülendő a sátortető és a toronyszerű tetőkialakítás. A nagy telkek esetén az épület tömegét az alaprajz játékaival, vagy keresztszárnyakkal lehet megtörni, a tagolt épületalaprajz segít elkerülni a környezetétől idegen épülettömeg megjelenését. Az új beépítéseknél is célszerű figyelemmel lenni arra, hogy a keresztbe beforduló épületszárnyat csak kellően széles telek esetén alkalmazandó, ott is meggondolással: ne vágja ketté a kertet első és hátsó kertre.

Éljünk vele, nyissunk megfelelő méretű ablakokat a kertünkre! Ne habozzunk teraszokat építeni, azokra széles teraszajtókat nyitni! Ha belső tereinket kitárjuk a kert felé, akkor úgy érezhetjük, hogy a kert is a lakás része!

Fő utca déli oldala

A hagyományos tornác élményét a beépítéseknél fedett terasz formájában idézhetjük meg. Ez az átmeneti, „fél-kint-fél-bent” tér kiválóan használható az év szinte minden szakában. Lehetőségeinkhez mérten alkalmazzunk nagy ablakfelületeket. A világos, jól szellőztethető lakás egészséges, jó hangulatú, friss. A fedett terasz itt is segítségünkre van: nyáron árnyékolja a tűző napot, télen viszont beengedi a laposabban érkező napsugarakat. Tetőtérbeépítés alkalmazása esetén fokozottan ügyeljünk a tetőfelületeink megfelelő hőszigetelésére, ablakaink fokozott árnyékolására. A leghatékonyabb napvédelmet lombos fáinktól várhatjuk, okos telepítéssel nem csak hangulatos lesz a kertünk, de megvédjük falainkat, ablakainkat, tetőfelületünket a nyári túlmelegedéstől.

Fő utca 16/a.hsz.

OLDALHATÁROS BEÉPÍTÉSEK

Kiszsídány a lakóházak jeléentős része oldalhatárosan épült. A módosabb porták városias hatásra zárt sorúvá váltak, azonban a háborúk okozta visszaesés miatt ez nem tudott kiteljesedni a településen. Viszont a tömeges lakáépítés is elkerülte a községet, így a kockaház típus sem vált uralkodó elemmé a településen. A közelmúlt háépítései pedig inkább illeszkedve környezetükhöz tetőteres kialakítással igazodtak a településképbbe. Az épület esetében a tetőtér számára úgy javasolunk nyílás kialakítást, hogy a homlokzat síkjában csak elvértve jelenjenek meg erkélyek, loggiák, mivel tradicionális módon nem része a település építészeti hagyományainak. Az ablakok jellegükben a földszinten lévő nyílást kövessék, vagy a megújítás során egységesedjenek. Legyenek kellőn nagyok, hogy a benapozást biztosítsák, de arányuk a ház léptékét vegye figyelembe. Érdemes a kialakult tetőformát és/vagy oromfalas kialakítást is megtartani, mivel a praktikussága mellett ezek biztosítják az utcakép egységét.

Fő utca 7-9. hs.

GAZDASÁGI ZÓNA

A gazdasági területek az országos és önkormányzati úthálózatra fűződnek fel. A belterület keleti oldalán, a Csepregh felé menő út mentén, a volt TSZ telephelyen kereskedelmi szolgáltató tevékenységek és telephelyek jöttek létre. A korábban működő majorság barnamezős átalakulással újul meg és fejlődik tovább. Az arculatot így a meglévő épületek tömegei határozzák meg. A telephelyek csak az északi oldalon kapcsolódnak a lakóterületekhez. Délről a mezőgazdasági szántóterületből emelkednek ki. Az épületek átalakulását a tevékenység, annak technológiai igényei formálhatják, az új csarnoképületek méretét, tagolását, anyaghasználatát, homlokzati képzését, színezését is a működési technológia, valamint a gazdaságosság diktálja. Így az épületek lehetnek nagyméretű nagy belmagasságú nyeregretetős csarnokok, félig nyitott színek, tárolók, de lehetnek elterülő elnyúló, minden irányban nagy kiterjedésű, magastetővel fedett épületek is.

Követendő ajánlások, javaslatok:

Magastető és lapostető épületek is elhelyezhetők, attól függően, hogy mekkora az épület szélessége mélysége és magassága, mit követel meg a befogadni kívánt technológia.

Széles épületre 30°-ot meghaladó hajlású, egybefüggő nagy tetőtömeg ne kerüljön. A homlokzatokon hagyományos és korszerű építőanyagok egyaránt alkalmazhatók, a technológiától és a tűzrendészeti követelményektől függően.

Tetőfedőanyag homlokzatra burkolatként lehetőség szerint ne kerüljön.

Törekedni kell a homlokzati építőanyagok harmonikus összeválogatására a hagyományos anyagok és a sajtolt fémlemezek felületben is és színben is egymáshoz igazodók legyenek.

Fontos követelmény a zöldfelületek igényes betelepítése, de nem csak a minimálisan szükséges szinten. A parkolók fásítása a dolgozók komfort érzetét és a telep mikroklímáját is javítja. Csökkenti a nagy kiterjedésű burkolt manipulációs felületek mikroklímát megváltoztató hatását. A fásítás segít a tájba, településképpbe illesztésben. Eltérő használatú telkek mentén a cserjék és a fák segítenek kiszűrni az egymásra gyakorolt esetleges kedvezőtlen hatásokat (defláció, porterhelés).

Fontos a telephelyek tisztántartása, karbantarthatósága, az avult építménynek felújítása. A szabadtéri manipulációs felületeket vízzáró teherbíró burkolattal célszerű ellátni. Kerülni kell a gyomosodást, felgazosodást.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK

Kisszidány kicsiny elnyúló külterületét változatos táj alkotja. A község változatos tájhasználatát az összefüggő erdőterületek és a völgyet kísérő mezőgazdasági földek tarkítják. A település szerényen húzódik meg a Boldogasszony-patak völgyében, míg a környező magaslatok felől és Csepreg irányából szép kilátás tárul a Község felé.

Kisszidány község mezőgazdasági területi közel a megyei átlag körüli termőhelyi adottságokkal rendelkeznek. A kedvező mikroklimatikus stb... adottságoknak is köszönhetően a hagyományos szántóföldi növénytermesztés mellett komoly hagyományai vannak a gyümölcstermesztésnek is. Az országos tervekben a távlati mezőgazdasági területfejlesztési előirányzatában is a térség, mint gyümölcstermesztésre alkalmas terület szerepel.

A Boldogasszony-patak menti, elsősorban gyepek, legelő területek felhasználásával a VIZIG tervei között szerepel egy tó létesítése. A patak mentén Csepreg területén már létezik víztározó, és tervezett ott is egy létesítése. A területet a víztározó kiépítéséig korlátozott használatú mezőgazdasági területbe sorolta a rendezési terv, mely a földek használatát lehetővé tenné a vízzel való elöntésig, de állandó épület nem létesülhetne ott.

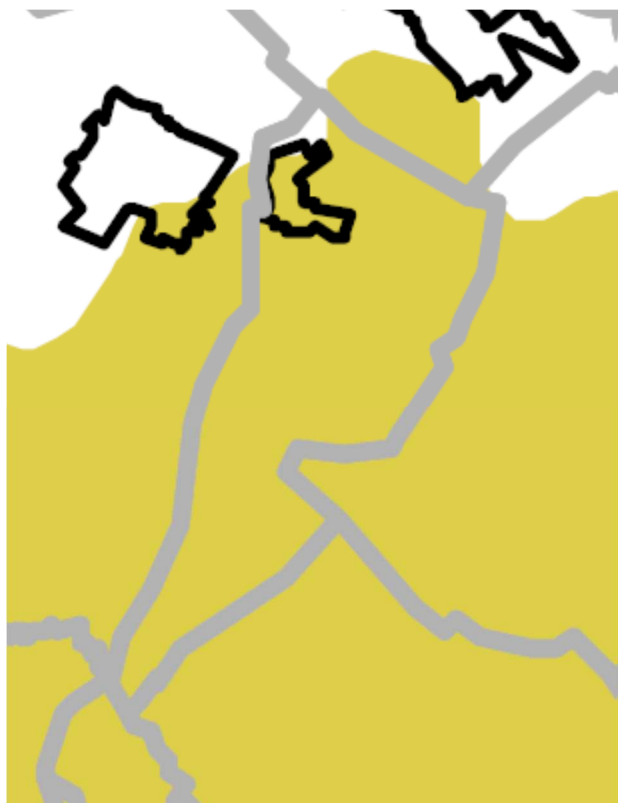
Kisszidány és mögötte Horvátzsidány látképe Kisszidány Rókahegy felől, háttérben a Kőszegi-hegység

A település igazgatási területe Vas megye északi részén fekszik. A település közigazgatási területet természetföldrajzi tájbeosztás szerint az Alpokalja középtájon belül a Kőszeghegyalja kistájhoz tartozik. Külterületének egy része az ökológia hálózat övezetéhez tartozik, a meglévő tájhasználat megtartása javasolt.

Ökológia hálózat övezete

Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület övezete

Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területen toronyszerű építmény kilátó kivételével, hírközlési adótorony, szélerőmű elhelyezése nem javasolt. Ökológiai hálózat területén és tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területen javasoljuk a reklámhordozók elhelyezésének tiltását.

A vízfolyások mentén, kelet-nyugat irányban hosszan elnyúló, összefüggő gypsáv övezi, de ugyancsak nagyobb kiterjedésű gypgazdálkodású területek terülnek el az erdőszéleken, egyéb árkok mentén is. Szántók jobbra a település körül, míg erdők keleten és nyugaton találhatók. A magaslatokról feltárlukozó látvány védelme érdekében kerülendő a magasponokbeépítése, toronyszerű műtárgyakkal való terhelése.

Építeni a szántókon korlátozottan, erdőkben, patakok, árkok partján nem lehet, vagy csak rendkívül korlátozottan. A külterületi részeken kevés hely van, ahol ki lenne építve éjszakai közvilágítás, a település külterületi részeit nem éri fényszennyezés. Követendő ajánlások, javaslatok: a területek beépítetlen jellegének megtartása javasolt a mezőgazdasági erdő és vízfolyás menti földeken. Az értékes tájkarakter megóvását szolgálja a területhasználat és a telekszerkezet hosszú távú megőrzése. A tájképvédelmi jelentőségű területeken reklámfelület elhelyezésére szolgáló önálló építmény, felszíni új elektromos hálózati, felszíni új hírközlési elem vagy építmény elhelyezése nem ajánlott.

AJÁNLÁSOK | ÁTALAKULÓ, ÚJ TELEPÜLÉSRÉSZ

a településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató

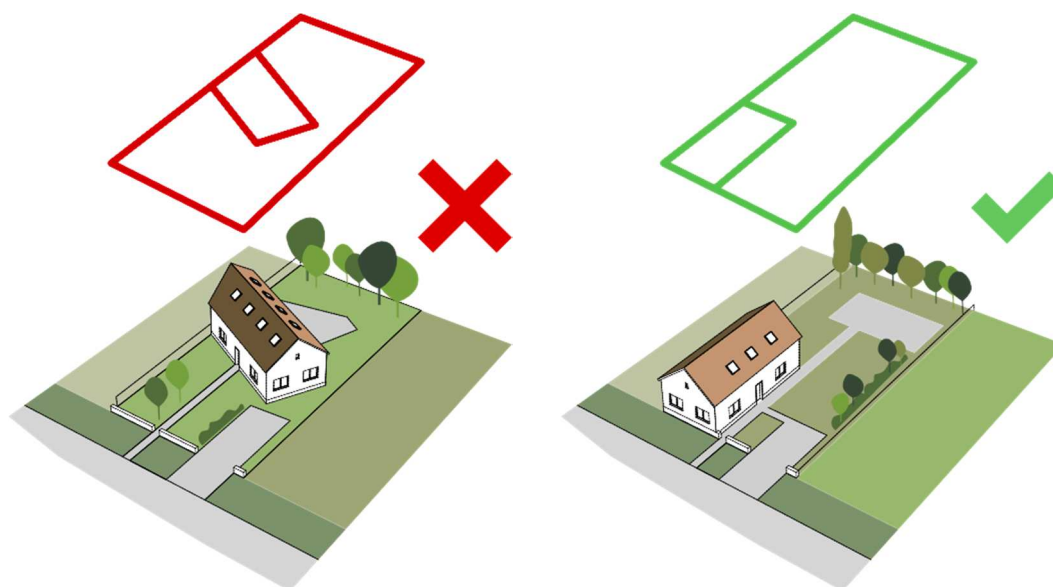
5

Arra a kérdésre, mitől szép egy lakóház, nem lehet egy mondatban válaszolni. Neves építészek és filozófusok a különféle megközelítések ellenére egyetértenek azonban abban, hogy a közhiedelemmel ellentétben a szépség nem szubjektív, nem részrehajló. Szép az, ami érdek nélkül tetszik, mondja Kant. Ebben a fejezetben nem szeretnénk egyoldalúan állást foglalni, leszűkíteni a lehetőségeket.

Viszont szeretnénk bemutatni, hogyan kerüljük el a legáltalánosabb hibákat, ne járjunk úgy, mint a borász, aki gyakorlatlanul túlkénezi borát.

TELEPÍTÉS

A községben a családi házak telepítése jellemzően oldalhatáron álló, a telken belüli elhelyezkedése az utcára merőleges rendszerű. A utcára nem merőlegesen telepített, indokolatlanul, nagy mértékben hátrahúzott családi ház építése nem javasolt. A családi házak a telek oldalhatárán állnak, a ház mögött növényzettel határolva kialakítható a védett kert.

MAGASSÁG

Kiszsídányban a családi házak magassága közel azonos.

Jellemző a pince+földszint+tetőtér, vagy földszint+tetőtér, vagy csak földszintes beépítés.

A meglévő épületek közé épülő új háznak hasonló magassággal kell épülniük, mint környezetük. A túl magas házak nem illeszkednek a község történeti utcaképébe.

TETŐHAJLÁSSZÖG

Kiszsídányban a családi házak tetőhajlásszöge közel azonos.

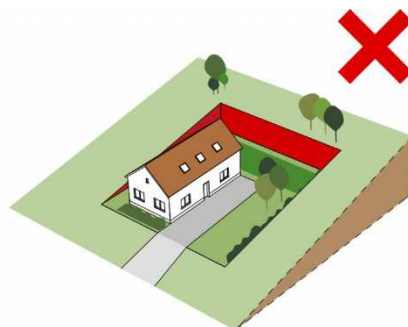
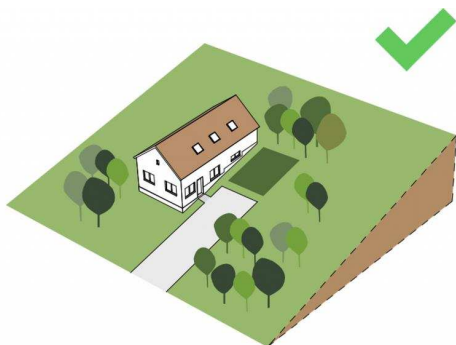
A meglévő épületek közé épülő új háznak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetüknek. A túl magas illetve

túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek Kiszsídány lakó és kertes településrészének utcaképébe.

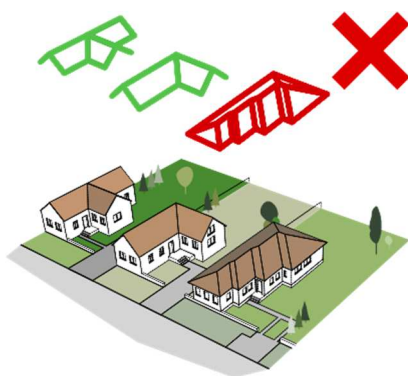

Terepalakítás

Kerüljük a földtani problémákhoz is vezető bevágásokat, helyette a terephez illeszkedően telepítsük épületeinket.

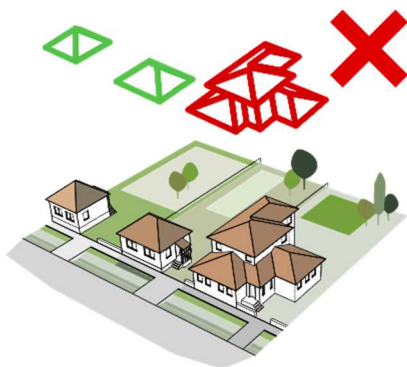

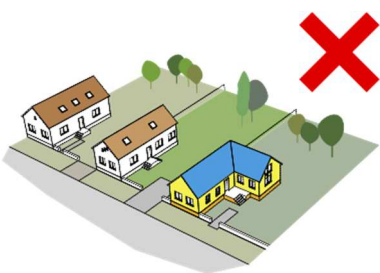
TETŐFORMA

A családi házak tetőformája egyszerű. Új házak építésénél a szomszédok figyelembe vételével kell illeszkedni.

Amennyiben az építési telek körül kialakult egy nyeregtetős házból álló utcakép, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a szomszédokhoz hasonló nyeregtetős tetőformájú.

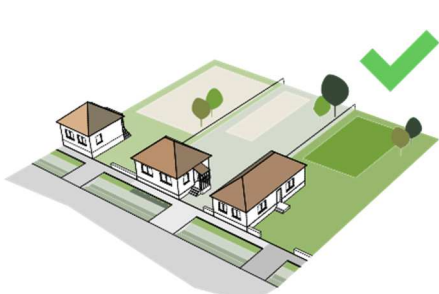
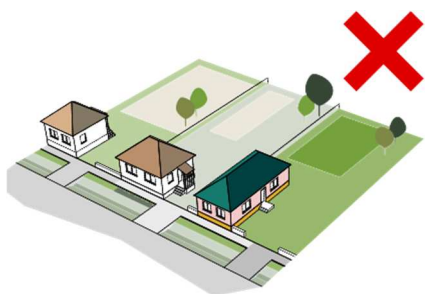

Amennyiben az építési telek körül sátoztetős épületek állnak, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a többi épülethez hasonló tömegű és tetőformájú.

ANYAGHASZNÁLAT (SZÍNEK)

Kiszsídvány lakóterületének színvilága változatos, mégis megfigyelhető egy visszafogott illeszkedés, hasonló anyag- és színhasználat.

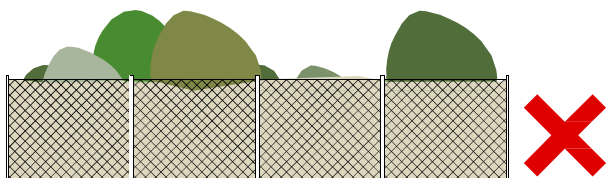
A lakóterületen a meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a rikító színű fémlemez fedés és burkolat.

KERÍTÉS

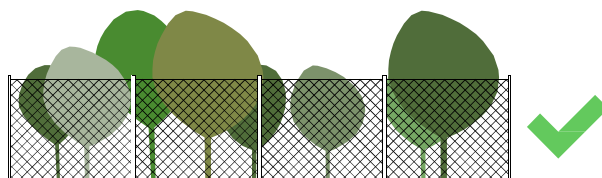
A községben az új, átépülő településrészein az áttört kerítések kívánatosak, tömör és nem átlátható megoldások az előkert nélküli beépítések esetén megtartandók.

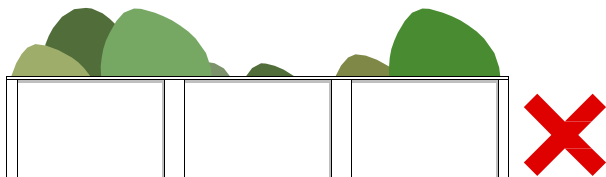
Természetes határ, kerítés növényelválasztásból

Áttört kerítések nádszövettel való zárása nem megfelelő.

Teljesen áttört, drótfonatos kerítés.
T

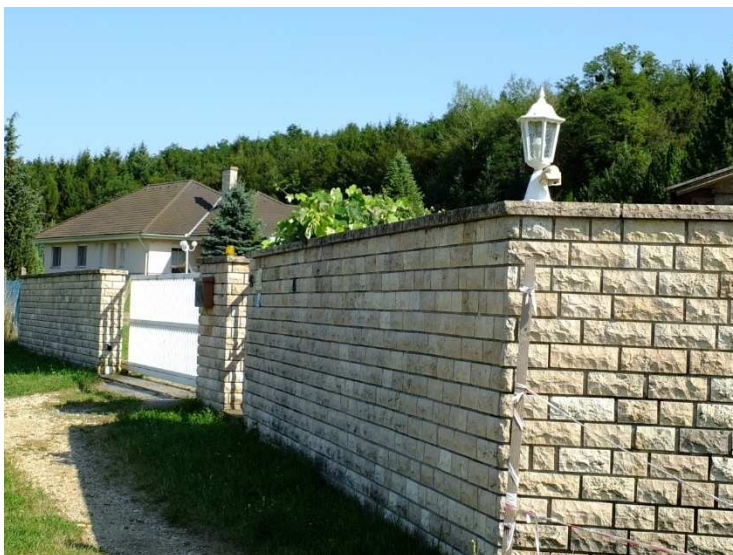

Az új beépítésű utcákban nem javasoljuk a falszerű áttörés mentes kerítések kialakítását.

Oszlopos kerítés 1/3-ad lábazat és 2/3-ad áttört résszel

A kerítés egyszerre teremt kapcsolatot a közterülettel, ugyanakkor elválasztja azt az ingatlantól. Térfalat képez, mely lehet tömör, ha magánéletünket szeretnénk óvni, de lehet áttört, átlátható is. A kertkapu és a gépkocsikapu kialakításakor illeszkedjünk a kerítéshez és az épülethez. A kapu legyen hangsúlyos, de ne hivalkodó. Kialakításakor mértékkel alkalmazhatunk helyi hagyományos díszítőmintákat.

TORNÁCOK

A népi építészet egyik könnyen felismerhető, jellegzetes eleme az oldalsó oszlopostornác. Ékes példái Kiszidányban is jól megfigyelhetők. Az arányos, tornácos épületek sora karakteres utcaképet mutat, mely erősíti a település egységes arculatát és identitását. Új épület tornác kialakításával és újszerű átgondolásával tovább vihetjük a hagyományt új otthonunkba. A tornác lehetett fából faragott, gazdagon díszített, de lehet mives, téglából, vagy egyszerű egyenes záródású is.

Az új építésű vagy átépülő épületeinél alkalmazható védett teraszként is, kapcsolódva a nappali és egyéb helyiségekhez. A funkcióját nyáron a leárnnyékolás biztosításával, télen a hideg szél elleni védelmével tökéletesen elláthatja, mellőzve minden előtető és ponyva jellegű szerkezet alkalmazását.

AJTÓK, ABLAKOK

Harangláb bejáratának kialakítása

Példák hagyományos kapu kialakítására

Példák hagyományos kapu kialakítására

Példa hagyományos ablak kialakítására

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épülettömeggel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy, milyen módon tesszük ezt. A településen látható sajátos nyílászáró formák bár a községre sajátosan jellemző egységes formát nem adnak, de mégis a tájegység hagyományainak megfelelően arányosak és kidolgozottak. A hagyományos nyíláskialakítás a történeti településrészen jól megfigyelhető: két szárnyú, jellegzetesen két vagy három osztatú ablakok, utcai homlokzaton szimmetrikus kialakítással. A történeti településrészen hosszanti kialakítású, keskenyebbnek tűnő ablakokat figyelhetünk meg. Új ház építéskor érdemes körüljárni a környéket, és ihletet meríteni, hogy az otthonunk minél jobban bele tudjon simulni környezetébe, ezzel is gazdagítva az utcaképet.

A lakóterületek mellett a kertes településrészen lévő épületek nyílás kialakítása is nagy figyelmet érdemel, mivel a több kisebb nyílás elhelyezése tagolt, kellő ritmusú homlokzatot eredményez.

A tetőtér esetében padlásnál a szellőző nyílások kialakítása, tetőtér beépítés esetén a helyiség fénybiztosítása egy arányos tagolt nyílással kedvezően kialakítható.

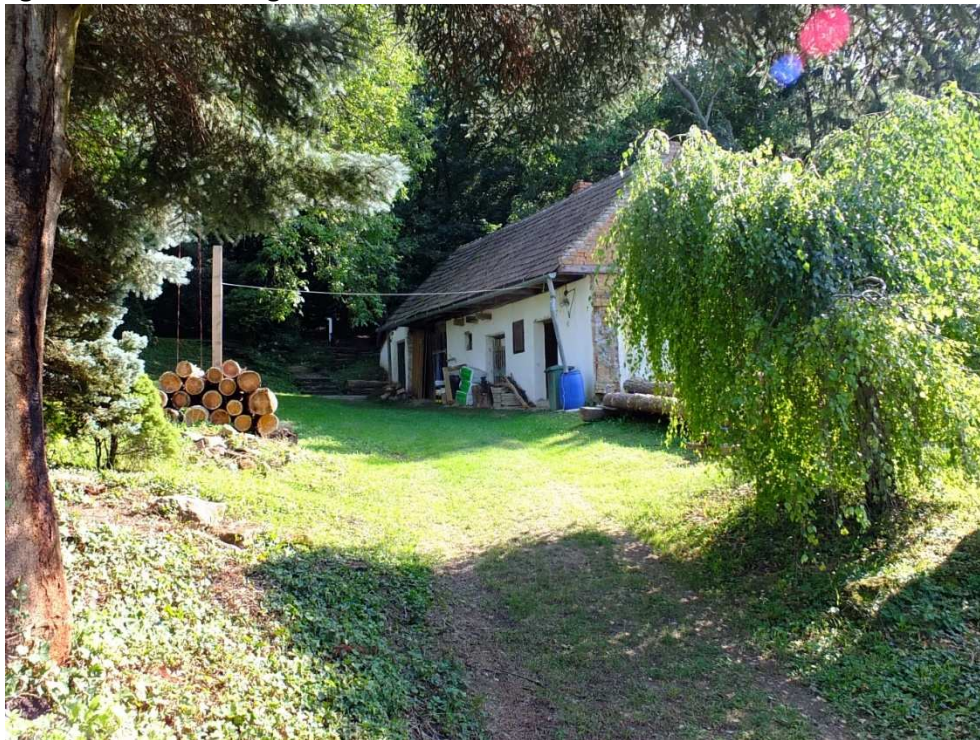

Pajták, gazdasági épületek

Egyre fogyatkozó számú sajátos gazdasági épületei a községnek. A korábbi kétoldali pajtasort ma már csak néhol fellelhető épületek őrzik, pedig tároló épületként hasznosításuk mai is biztosítható lenne.

A klasszikus népi építészethez hozzátartozó kamra, tárolóépítmények, padlás használat is visszaszorulóban van, pedig példái még fellelhetők a községben is.

Rododendron kerthez tartozó egykori gazdasági épület

Egykori disznóól

Szénabedobó nyílás a gazdasági épületen

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

Kiszsídányban több helyütt fellelhető a népi építészetre jellemző díszített oromzat. A barna, zöld, szürke fa felületek a visszafogott színű (fehér, szürke, beige, vagy halvány színű) falfestéssel és gipsz díszekkel esztétikus megjelenést kölcsönöznek az épületnek.

Az oromfalak kialakítására és burkolására számos megoldási mód készült a községben is. A mai építészet is továbbviheti ezt és akár a tetőtéri nyíláskialakítás során hasznosíthatja is.

Az épületek burkolása, vakolatának színezése, megmunkálása mindig is kedvelt tulajdonosi eszköz volt, a településen. Használjuk bátran, de figyeljünk a végső összképre! A túldíszített, túlszínezett épület hamar elveszíti érdekességét, és utána inkább zavaróan hat a nyugodt, tiszta településképpen.

KERTEK

Településnek és épületeinknek egyaránt illeniük kell abba a környezetbe, amelyet az adott helyen az ember és a természet közösen formált. A történeti településrészben a tájba illesztés során a hagyományos településkép megőrzése az elsődleges cél. Az épületeket csak részlegesen takarjuk, árnyékoló fákat a déli kitettségű falak közelében ültessünk. Az előkertbe ültetett fák, cserjék helyének megválasztásakor vegyük figyelembe a ház homlokzati kialakítását, nyílászáróinak elhelyezését. A kerti építményeket takarjuk, hogy az épület jobban érvényesüljön. A régi épületek bővítése, felújítása során fokozottan ügyeljünk a már meglévő fásszárú növényzet megóvására. A ház méreteinek érzetét a környező növényzettel befolyásolhatjuk.

Szándékunk szerint magas növényzettel csökkenthetjük, alacsony növényekkel növelhetjük a ház méretének érzetét.

Kertünk teremti meg a kapcsolatot a természettel; annak változása tetten érhető benne, hiszen minden évszakban más-más arcát mutatja. Változatos növényalkalmazással többféle élőlénynek biztosíthatunk életteret.

Általában a rejtettebb, intimebb hátsó kertész a szemlélő előtt észrevétlen marad. Kiszsidányban néhány utcából azonban mégis megcsodálhatjuk a rendszeresen, szeretettel gondozott hátsó kerteket, amelyek nem csak pihenésre, felüdülésre szolgálnak, hanem haszonkertként gyümölcsöket, zöldségeket is termesztünk bennük.

Kiszsidányi Rhododendron Kert (kép forrás: Kiszsidányi Rhododendron Kert facebook oldala)

A kert az épített környezet része, közvetlen életterünk szabadterre kiterjesztett közege, amely akkor tölti be szerepét, ha harmonikus egységet képez az épülettel, amelyhez kapcsolódik. A kertalakítás során az épület és a kert stílusa, hangulata harmóniában legyen. Elsődlegesen tehát az épület stílusához, üzenetéhez, közvetített érzetéhez illeszkedő kertépítészeti megoldásokat alkalmazzunk.

Aszemlélő számáratelkünk láthatóbb része az elő- illetve oldalkert lehet, amely ilyen tekintetben nem csak védelmi, hanem díszítő szerepet is ellát. Díszes, gondozott előkertünkben nem csak saját magunk, hanem az arra tévedők is gyönyörködhetnek; jó benyomást kelthetünk, és nem utolsósorban hozzájárulunk utcánk, településünk szép arculatához. Érdemes olyan fajokat telepíteni, amelyek nem csak virágukkal, hanem levelükkel, termésükkel is díszítenek, így majdnem egész évben színesíthetik udvarunkat.

A gazdasági épületek esetében a pajtaépítészet számos példája alapján létesítsük a lakóépülethez is illeszkedő gazdasági épületeket.

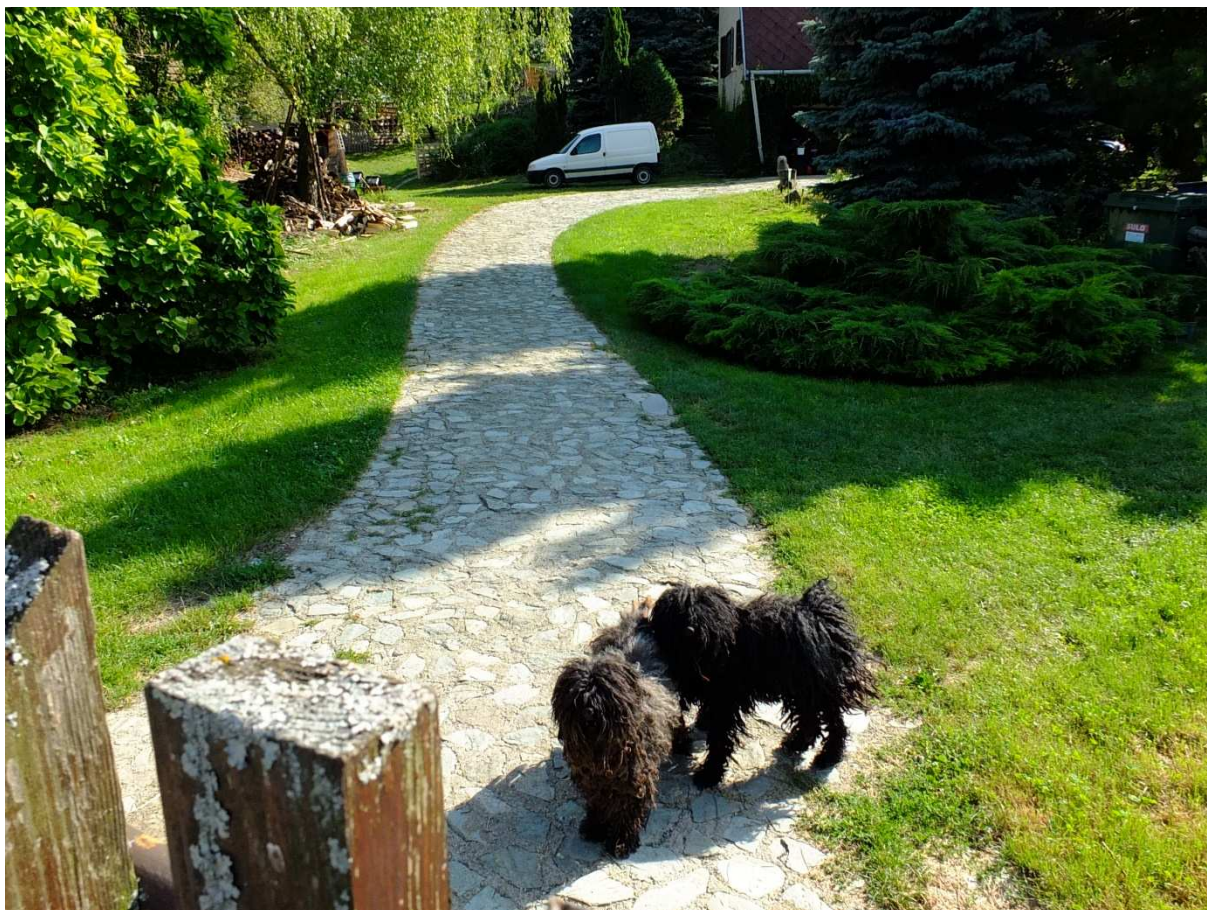

Hagyományos kút

A kerti építmények a főépülettel azonos építőanyagokból, vagy azzal harmonizálva készüljenek. A pergolák, növényrácsok, gépkocsibeállók, kukatárolók kialakíthatók favázis szerkezettel is, a nyílászárókkal harmonizáló színezéssel. Fémvázis szerkezet kialakításakor annak növényvel való befuttatása javasolt. A hulladéktárolók növényekkel takarjuk. Helyezzünk el kerti padot, ahonnan gyönyörködhetünk házunkban, kertünkben. Az előkertben a helyi hagyományokhoz illeszkedő, a kiskertet keretező, alacsony fa léckerítés alkalmazása elfogadható, illeszkedve az épülethez és a kerítéshez.

Lehetőleg könnyen felújítható, vízáteresztő burkolatot alkalmazzunk. A kevésbé használt részeket dekoratív, régi téglából alakíthatunk ki járófelületet. A szegélyeket azonos hangulatú anyagból alakítsuk ki.

Hangulatos íves útvezetés a nézőpontot is vezeti

A kert egyes részeit alacsonyabb, magasabb növényfalakkal választhatjuk el. Az előkertbe legfeljebb 1,20 m magas cserjék és lágyszárúak telepítése javasolt. Sövények közül a lombhullatókat részesítsük előnyben (pl: orgona, babér, fagyal), magasságuk ne érje el az 1,50 m magasságot.

A növényfajok megválasztása nagymértékben járulhat hozzá a település, településrészek karakteréhez. Lehetőség szerint a helyi természeti adottságokhoz és hagyományokhoz, meglévő növényzethez illeszkedő fajokat válasszunk.

A község előkertjeinek jellegzetes virágzó növényei: a kerti hortenzia (*Hydrangea macrophylla*), a bokorrózsa (*Rosa* sp.), mályvacserje (*Hibiscus syriacus*), orgona (*Syringa* sp.). Kerüljük a tuják, és egyéb tűlevelű örökzöldek alkalmazását. A házfalakat is bátran zöldesíthetjük vadszőlővel, vagy egyéb kúszó, takaró növényekkel.

UTCÁK

községi településképi útmutatója

A település közterületének arculatához a lakóházak elhelyezkedésén túl domináns az É-ről lejövvő árok által kialakított széles teresedés és jelentős zöldfelület is.

A településképi megőrzése érdekében az új beépítésre kijelölt területeken is csak a faluképtől nem idegen forma és színvilágú épületek helyezhetők el.

A településképi javításához sokszor nem szükséges nagy beavatkozás, a rendezettség érzésének elérése már fél siker. A közterületek megfelelő fenntartása, a már nem használt közterületi elemek elbontása látványos előrelépést jelenthet. A különböző felületek határozott szétválasztása (pl. szegélykövek alkalmazásával) szintén jelentős javulást eredményezhet.

Fontos odafigyelnünk a folyamatosan átalakuló településszélek rendezésére. A település vonalas elemei vezetnek a tekintetet, felfűzik a települést alkotó elemeket, ezért harmonikus, egységes kialakításuk fontos. A településen áthaladók leginkább e vonalakon haladva alakítják ki a településről alkotott képüket. Külön figyelmet kell fordítani az infrastruktúra hálózat elemeinek kiépítésére, nyomvonalvezetésére, felszíni és felszín alatti elemeinek tájba illesztésére is.

Kép: Pihenőpark a forrás mellett

Az utcakeresztmetszet jól tükrözi a telkek és az utcák viszonyát, a település szerkezetét, ezért fontos, hogy jól használható, harmonikus módon alakítsuk ki. Kiszsidányban a teresedésekben virágos szigeteket alakíthatunk ki. A járdák közelében alacsony cserjék középmagas cserjefoltokkal, majd fák, ismét cserjék, végül cserjékkel oldott parkolóhelyek kialakítása kötheti össze a járdát és a közutat. Törekedjünk a térhasználatok világos szétválasztására. Ne alkalmazzunk gyepet az utak, parkolóhelyek közelében, hogy elkerüljük a gyepre parkolást.

A fasorok kiemelik a település fő útvonalait, irányítják a tekintetet. A fasorok kialakításakor ügyeljünk arra, hogy a megfelelő távolságra ültessük őket, figyelembe véve végleges méretüket. Olyan fajokat válasszunk, amelyek nem nőnek bele a felsővezetékbe, egyéb közművezetékbe és az út fölé, akadályozva a biztonságos közlekedést. A jó faválasztással és ültetéssel elkerülhető a csonkolással kialakult fák csúnya látványa.

Fontos, hogy a felszín alatti vezetékek (víz, gáz, csatorna, elektromos áram, telefon és internet kábel) tervezésekor és kialakításakor is gondoljunk a fák gyökereinek helyigényére.

Kiszsidányban az utcákon széleskörben elterjedt fafajokat pl: hársfát, gömb akácot, eperfát és vadkörteét ültessünk, az északi, domboldali részeken mandulát, gyertyánt, juhart és hársat. Ne alkalmazzunk inváziós fajokat (amerikai kőris, nyugati ostorfa stb).

Kerüljük a fenyőfélét, az örökzöld (pl: tuja) telepítését.

Megújult a forrás támfala

A járőfelületek, burkolatok kialakítása során a vízáteresztésre, a javíthatóságra, tartósságra és az akadálymentességre egyaránt gondolnunk kell. A burkolat színében a visszafogott, semleges színeket válasszuk. Minden apró burkolatrészletet meg kell tervezni, a kerítések lábazataihoz illeszkedéstől kezdve a zöldfelületek szegélyéig.

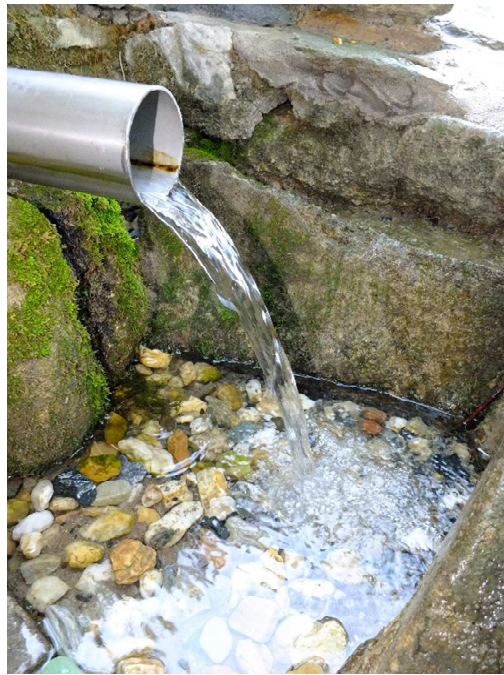
Kiszsíányban a háztulajdonosok gyakran alakítják, gondozzák e területeket. Az egyéni megoldások során ügyeljünk arra, hogy e felületek kapcsolatot teremtsenek az előkertekkel, és egymáshoz is illeszkedjenek, egységes sávot képezzenek. Kerüljük a szemmagasságban takaró növényzet alkalmazását, különösen a kereszteződésekben. Itt a gépkocsivezetők szemmagasságát is figyelembe kell venni! 50-80 cm magas cserjéket, évelőket telepítsünk.

A fák gyökereinek megfelelő méretű burkolatlan helyet kell biztosítani a járdák, kerítések gyökér által történő megrongálásának elkerülése érdekében.

A víz környezetünk egyik leglátványosabb eleme, ugyanakkor a kellemes közérzet biztosításának alapja. Az utak, járdák megfelelő vízelvezetése alapvető a harmonikus településkép létrehozásához. Ugyanakkor a csapadék hasznosítása, megtartása nagyban megnöveli a szép környezet kialakítását és fenntartását. A község jelentős részén az árkok lefedésre kerültek. Az új településrészekén alakítsunk ki ún. esőkerteket, amelyek képesek a lehulló csapadékot megtartani, emellett esztétikus látványt is nyújtanak.

A szűk közterületeken a helyhiány miatt a föld alá helyezett csatornával oldjuk meg a vízelvezetést.

A forrás által táplált patak

KÖZTEREK, KÖZPARKOK, KÖZKERTEK

közterületektelepülésképi útmutatója

A közösségi szabadterek azok a találkozási pontok, ahol a településhez, településrészhez és a helyi közösséghez tartozásunkat a természethez kapcsolódva, szabadabban élhetjük meg. Mivel rendszerint hosszabban tartózkodunk ezeken a helyeken, megjelenésük fokozottan fontos. Rendszerint ezért a teresedések összetett tervezését szakemberek csoportja végzi.

A nem megfelelő tér biztosítása rossz használathoz, a környezet gyors leromlásához vezet. A teresedések kialakításakor fontos felmérni a használók várható szokásait, a használók számát, a használat időszakait, jellegét. Megfelelő mennyiségű és minőségű teret szükséges biztosítani a tevékenységekhez és a közlekedéshez. A növényfajok megválasztása és ültetése során azok térigényét is figyelembe kell venni, számolva növekedésükkel, egymásra árnyékolásukkal. Kiszidányban hagyományosan a lucfenyő adja a település hangulatát.

Alapvető szükséglet a megfelelő térformálás. A Fő utca menti sík területek tágasságának érzését és a háttérrel nyújtó dombok együttesen érzékeltessük. A térformálásban kerüljük a hegyesszögeket, a befogadó, átölelő térformákat részesítsük előnyben.

Ne használjunk nagy szintkülönbségeket, a támfalakat lépcsősen alakítsuk ki, elkerülve a nyomasztóan nagy felületeket.

AJÁNLÁSOK | BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET

a településképi minőségi formálásra vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató

Általánosan javasolt a területek beépítetlen jellegének megtartása a már kialakult és értéket képviselő építmények karakterének megóvása mellett. Az értékes tájkarakter megőrzését szolgálja a területhasználat és a telekszerkezet hosszú távú megőrzése. A beépítésre nem szánt területeken, összekötő utak lakott területi szakaszán kívül reklámfelület elhelyezésére szolgáló önálló építmény, felszíni elektromos hálózati vagy hírközlési elem vagy építmény elhelyezése nem ajánlott. Gondoljunk az éjszakai fényszennyezésre is, a világítás kialakítása során csak lefelé világító megoldásokat alkalmazzunk.

Külterületi tájkép

PÉLDÁK | ÉPÜLTEK, ÉPÍTÉSZETI RÉSZLETEK

épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés), kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása

6

Ezen az épületen az arányos homlokzatszerkesztés, a településre, adott utcára oly jellemző csonkakontyos kialakítás köszön vissza. Az új beépítés illeszkedik a település hagyományos építészeti formához és nyílásrendjéhez.

Az épület értékőrző felújítása és modern kiegészítése rusztikus anyaghasználattal harmónikus összképet ad.

Az utólagos tetőtér beépítés során a hagyományos tetőkialakításra és tetőgerinc irányra figyelve lehet illeszkedni a településképhez.

PÉLDÁK SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYFAJTÁK

sajátos építményfajták, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések

Az utcaképhez a hirdetőtáblák, reklámfelületek, cégérek is ugyanúgy hozzátartoznak, mint az épületek vagy a növényzet. De hogyan hirdessük portékánkat, szolgáltatásunkat úgy, hogy az ne legyen meghökkentő? Hiszen elsősorban a figyelemfelkeltés a célunk, és nem a járókelők rosszallásának kiváltása. A hirdetés lényege a tájékoztatás, amelyet utcaképbe illően is megtehetünk. Ha lehetőségünk van egy szebb utcakép, településkép megteremtésére, miért ne élénk a lehetőséggel?

Cégér, cégtábla elhelyezésekor elengedhetetlen, hogy az alkalmazkodjon az épület jellemzőihez, anyaghasználatához, a helyben szokásos formavilághoz. A kétnyelvű táblák alkalmazása a helyinemzetiségi kultúra fontos része.

A külterületeken reklámhordozók elhelyezése nem indokolt, és nem javasolt. Újabb felszíni infrastruktúra- hálózatok elhelyezése nem javasolt, a meglévők jó karban tartása elegendő és szükséges.

El kell kerülni a hideg fehér fényű világítást, amely 500 nanométernél rövidebb hullámhosszúságú fényt tartalmaz: Ennek megfelelően 3000K alatti érték javasolt a kültéri világítás színhőmérsékletére.

A világítótestek ernyőzése olyan legyen, hogy a fényt oda irányítsa, ahol arra szükség van: Megfelelő ernyőzés esetén a kibocsátott fényt nem látjuk közvetlenül. A megfelelően irányított fény nem jut a gyalogosok, járművezetők szemébe, az épületek ablakai felé vagy éppen az égbolt irányába. A fényeknek – még a díszvilágítás esetén is – lefelé kell irányulniuk. Így például a talajszintbe épített fényvetőket, melyek felfelé sugároznak, el kell kerülni.

Az utcákat amennyire csak lehet egyenletesen, és amennyire csak lehet, alacsony intenzitással világítsuk meg: Vidéki utakon a 0,3 cd/m² fénysűrűség elegendő, amely kb. 4 lux megvilágítással elérhető. Ez az EU útvilágítási szabványoknak (EN13201) megfelelő legalacsonyabb útosztály. Az EU szabványok gyakran sokszor erősebb megvilágítást ajánlanak, mint ami jelenleg a legtöbb európai településen megvalósult.

Igazítsák a kültéri világítást a tényleges használat idejéhez. Este 10 óra, vagy éjfél után jóval kevesebb fényre van szükség, ennek megfelelően az közvilágítás fénye csökkenthető. A megvilágítási szintek akár 50-80%-os csökkentése is lehetséges. A nem közcélú világítást teljesen ki kell kapcsolni, ha nincs arra közvetlen szükség.

IMPRESSZUM

Kiszsídány Község Önkormányzata
9733 Kiszsídány, Fő u. 2.,
Tel.: +36 94 565 112
Polgármester: Bánó Zoltán
Email: banozobo@gmail.com
Főépítész: Kutnyánszky László

KÉSZÍTETTE: MODULOR Kft (9700 Szombathely, Szt. Flórián krt 2.)

KÉSZÍTETTE: Gergye Péter, Gergye-Payer Katalin

FOTÓ: Gergye-Payer Katalin

Kiszsídány, 2017. december 18.

Kiszsídány Község Önkormányzat Képviselő-testülete 65/2017. (XII.18.) számú határozatával
elfogadta a Településképi Arculati Kézikönyvet.

Kiszsídány, 2017. december 18.

Bánó Zoltán
polgármester

